

23 september
Beheerdersdag
beheerdersdag.nl

23 september t/m 5 oktober
Bodemierendagen 2022
nioo.knaw.nl

27 september & 7 oktober
*Excursies Klimaatlimme boomsoorten
& herkomsten*
www.probos.nl

1 oktober
*Symposium Knellende liefde? – Over
de (verstoorde) balans tussen recreatie
en natuur*
www.heimansenthijssstichting.nl

4 oktober
*Webinar 'Groeidend Veen in Laag
Holland', Ron van 't Veer*
Amsterdam Wetlands
www.vbne.nl

4 oktober
BOSLES voor geïnteresseerde leken
www.klingebomen.nl

6 oktober & 3 november
Cursus Erfgoed in het bos
www.probos.nl

13 oktober
*Veldwerkplaats Klimaat effecten op
riviernatuur*
Hemelrijkse waard, Lithoijen
OBN en VBNE
www.vbne.nl

13 oktober
Symposium Natuurlijke begrazing
kasteel Groeneveld - Baarn
www.freenature.nl

12-14 oktober
*Pro Silva najaarsexcursie Uitkapbos op
rijke grond*
www.knbv.nl

20 oktober
*Praktijkcursus Lanenbeheer voor
vleermuizen*
www.probos.nl

1 & 22 november
*Verdiepingstraining Begeleiden van
groepen vrijwilligers*
Oisterwijk
www.vbne.nl

Heg Een behaaglijk landschap voor mens en natuur

Kenneth F. Rijsdijk, 2022
Noordboek Natuur, €14,90
ISBN 978 90 5615 924 5

Het Nederlandse landschap is de afgelopen decennia achteruit gekacheld. Er heeft een flinke verschraving plaatsgevonden onder invloed van de schaalvergroting in de landbouw. Daarnaast heeft de toename van infrastructuur, de groei van dorpen en steden en de daarmee gepaard gaande groei van bedrijventerreinen – in jargon ‘verlooding’ – geleid tot een verdere afname van het oppervlak aan cultuurlandschap. Bij veel mensen, waaronder zeer waarschijnlijk ook het overgrote deel van de abonnees van het Vakblad, heeft dit geleid tot wat sinds enkele jaren landschapspijn wordt genoemd. Het meest in het oog lopende aspect van de kaalslag is het verdwijnen van houtige landschapselementen, kortweg heggen. In grote delen van ons cultuurlandschap hebben in het verleden kilometers en kilometers aan heggen, hagen, houtwallen, (elzen)singels, knobomenrijen en wat al niet meer bestaan. In de meeste gevallen dienden ze als perceelscheiding en leverden ze daarnaast (gerief) hout voor de grondeigenaar. De verschillende cultuurlandschappen kenden elk hun eigen vormen en kenmerkende landschapselementen. Minstens zo belangrijk zijn de ecologische waarden van landschapselementen. Erfgoed en natuur gaan hier dus hand in hand.

Vanaf het moment dat de ruilverkavelingen op stoom kwamen en het cultuurtechnisch denken de overhand kreeg, ging het bergafwaarts met de heggen. De achteruitgang van het landschap beteken-

de dus ook dat de ecologische waarden een stap terug deden. Steeds monotoner landschap leidt tot een afname in biodiversiteit, zo eenvoudig is het. Vanuit kringen van landschapsbeheer en natuurbescherming is dit alles niet nieuw en wordt er al jaren gepleit voor herstel van het landschap door middel van aanplant van nieuwe landschapselementen. Met het aantreden van het huidige kabinet Rutte IV lijkt er op dat die langgekoesterde wens bewaarheid kan worden. Er wordt intussen druk gewerkt aan plannen en financiële doorrekening van de ambitie om 10 procent van het landschap te voorzien van ‘groenblauwe dooradering’ als onderdeel van het NPLG (Nationaal Programma Landelijke Gebied). Met andere woorden: aanleg van landschapselementen als heggen en sloten.

Maar wat is nu de waarde van heggen, waarom moeten we daar zo’n belang aan hechten in dit kader? Naar het antwoord op de vragen ging Kenneth Rijsdijk, landschapsonderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam, op zoek in zijn boekje Heg. Het leverde een vlot leesbaar pamflet op, waarin hij de voordelen van de aanplant van heggen in het landschap uit de doeken doet. Daar is natuurlijk helemaal niets mis mee, zeker als het bijdraagt aan de herwaardering van de heg als belangrijk landschapselement met flinke ecologische waarden.

Op enkele punten gaat de auteur echter te kort door de bocht. Met name de historische betekenis van heggen, waarover in de erfgoedwereld de laatste jaren best veel nieuwe inzichten zijn gepubliceerd, wordt overgeslagen. Zijn aanname is dat overal in het landschap eeuwenlang heggen hebben bestaan. Dat is maar de vraag. Ze stonden er tussen 1900 en pak weg 1960, maar dat betekent nog niet dat het beeld van die tijd een overgeleverd Middeleeuws beeld was. Dat is misschien tot daar aan toe, zolang er maar heggen terugkomen in het landschap toch?

Veel bonter maakt Rijsdijk het als hij schrijft dat ‘sinds de opheffing van de Dienst Landelijk Gebied er geen enkele ambtelijke instantie meer is die zich bekommert om en inzet voor het Nederlandse cultuurlandschap.’ Dan heb je voor mij eigenlijk afgedaan. Ik werk al jaren voor de afdeling Landschap van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en wij zetten ons dagelijks in voor een goede omgang met landschappelijk erfgoed. We doen volop mee in het NPLG. Dus waar heeft Rijsdijk het over? Bovendien gaat hij volkomen voorbij aan de inzet van de provinciale organisaties landschapsbeheer die samen met duizenden vrijwilligers al decennia lang ons landschap mooier willen maken door de aanleg van heggen en hagen. Rijsdijk mist duidelijk voeling met het werkveld. Hoe goed zijn oproep ook is om meer heggen in het landschap aan te planten.

Edwin Raap